

Барабаш О.В.,
доцент кафедри логіки Національного Юридичного
університету України імені Ярослава Мудрого

Загальний екуменізм та «екуменізм права»: шляхи сучасної уніфікації

У зв'язку зі стрімким розвитком науки, сучасний світ все більше набуває рис уніфікованого стандартністю тенденцій універсалізму. Технологічні прориви останніх десятиліть надали змогу користування одними й тими ж засобами самореалізації, проведення дозвілля, сформували достатньо стійки й однорідні за матеріальністю спрямованості уявлення про життєвий успіх та його майже обов'язкові параметри (статусне житло, автомобіль, рівень грошових витрат, тощо). Майже увесь світ став близьким (скайп чи веб-камери, подорожі надсучасним транспортом) та швидко доступним, користується одними й тими ж технологіями, говорить англійською мовою, слідує одній і тій же моді, розраховується одними й тими ж грошовими одиницями. Подібна спрямованість щодо універсалізації способу життя актуалізує сукупність питань, які, зрештою, нагадують за змістовністю у постанові питань середньовічні дискусії реалістів та номіналістів з приводу можливості існування загального та, у разі визнання такого, подальшого розуміння його місця (у згаданих суперечках різниця вже в позиціях реалістів) та змісту. Проблематика, на сучасний манер, набуває оформленості у дихотомії: глобальні універсалії – національно-культурна ідентичність через усвідомлення відмінності. На наш погляд, вона має кілька самостійних у своїй смисловій значущості пластів, алгоритм поєднання яких саме по собі окреме дослідницьке завдання. І хоча задля позначення тенденцій універсалізації використовується різнопланова термінологія – глобалізація, “кінець історії” у ствердженні лібералізму, “загальна вестернізація” чи космологізм, уся вона змістовно зорієнтована на акцентування певних параметрів процесу у зв'язку з проявами його сутнісних ознак, виділенням самої дослідницької площини. Можливо, у цьому ряду слів-позначень може знаходитись й один з варіантів сучасного розуміння екуменізму, як явища спрямованого на різні форми консолідованості зусиль заради однорідності майбутнього.

Сам термін екуменізм походить від грецького “ойкумена” – цим словом ще у стародавній Греції позначали відомий в ті часи всесвіт, весь заселений світ, що у грецькому сприйнятті позначало перспективу поширення цивілізаційної одноманітності грецького взірця узятого у своїх найголовніших сутнісних рисах. Тому не випадково що і термін, і саме явище, що навіть у відмінних розуміннях стоїть за ним, набули актуалізації за нових історичних обставин, сповнених якісно новим намаганням віднайти основу загальнолюдського співіснування, контури єдності і, можливо, те, що можна умовно позначити загальним. Перш-за все екуменізм сучасності набув релігійного виразу і, власне, оформився як інституціоналізований у різних варіантах (скажімо через діяльність Всесвітньої Ради Церков) намір зближення позицій протестантських, а згодом і католицької та

православної церков (свідчення чому й підписання Екуменічної хартії – Charta Oecumenica – католиками, православними й протестантами Європи у 2001р.). До екуменічного руху в тій, або іншій мірі почали підключатися й представники інших релігій сучасності, сприймаючи сам термін “екуменізм” вже скоріше як певну установку на довіру, відкритість, толерантність, діалогізм у вирішенні нагальних завдань загальнолюдського характеру. Мабуть у руслі подібного підходу можна розглядати нещодавню теплу й змістовну зустріч у Стамбулі Папи Римського Франциска з Константинопольським патріархом Варфоломієм та лідерами місцевих мусульманських й іудейських громад, що засвідчила конструктив спілкування й вихід на новий рівень щодо “створення комфортного релігійного клімату”. Загалом же спектр сучасного розуміння екуменізму є змістовно широким (так, скажімо, диякон РПЦ Андрій Кураєв виділяє “10 екуменізмів”) і вже не обмежується виключно сферою релігійного життя. Тому, на наш погляд, екуменізм є одне з намагань виходу в площину формування нової масової свідомості, що має звести різнорідність релігійності з притаманними їй ризиками конфронтаційного характеру до прийняттого у мирному співіснуванні рівня їх проявленості. Розвиток екуменізму, це, можливо, і один з варіантів відповіді С. Хантінгтона, заперечення обов’язковості прогнозованого ним зіткнення цивілізацій. І хоча виділяють цілу суму протиріч екуменізму як явища, серед яких протиріччя між основними принципами екуменічного руху та їх реалізацією у вигляді “інтеркомуніона”, та говорять про його трансформацію у спрямування розвитку синкретичного характеру, тим не менш, він залишається однією з визнаних світом спроб подолання його сучасної конфронтаційності та віднаходження основ подальшої уніфікації, або, щонайменше, наміром самої постанови питання. На наш погляд, пошук підвалин усвідомлення єдності упирається в наступні проблемні блоки: 1) світогляд (у тому числі релігійного гатунку) й параметри співпрямління його варіантів на шляху компромісності результатів. Він невід’ємно пов’язаний з сумою питань щодо тих цінностей, що покладені в основу життя та цивілізаційної моделі розбудови соціальних зв’язків. 2) Усталеність суспільних інституцій, вихід на особливості державотворення в інституціональному аспекті, з колом питань щодо способу їх формування, розвитку, ступеня системної заданості (чи особливостей детермінації) та варіативності подальшого розвитку, засобів нормування і функціональної спроможності. Зрештою, природно, весь другий блок виглядає невід’ємним подовженням або частиною рішення сукупності питань, що породжені першим змістовним блоком. Здатність до комунікації і налаштованість на компроміс та толерантність на фоні технологічної однорідності засобів життя сучасного заселеного світу (ойкумени) стають залежними, знову таки, перш-за все від “налаштувань” світоглядного характеру.

Сучасний світ зустрічається і з тими явищами та тенденціями, що мають відверто конфронтаційний характер, викликані ідеологічним протистоянням, конфліктністю економічного характеру, боротьбою за владу, ресурси, агресією перенапруження життям, тощо. На карті світу з’являються нові точки війни, зони напруження, в яких проявляється соціальний безлад, насилля, варварство. Вочевидь, на фоні формування альтернативи: співіснування та його основи, або

поширення територій насилля й хаосу, ще гостріше повстає питання щодо розвитку й поширення екуменізму у якому продовжиться пошук основ розбудови сучасної ойкумени - простору цивілізаційності. І в ньому, мабуть, достатньо безальтернативним виглядає щодо позитиву майбутнього представлення і розвиток “екуменізму права”. “Екуменізму права”, що слід розуміти як окреслення і боротьба за “території верховенства права”, подальший розвиток усього проекту міжнародного права, пошук методології сполучення у рамках бінарності глобальні універсалії – національний контекст усіх складових корпусу права міжнародного й національно-державного рівня. Зрештою, якими б не були розбіжності у розумінні світу та його майбутнього чи то світоглядного характеру (з їх вираженням на релігійному підґрунті), чи сконцентровані в своїй увазі на відмінностях поглядів на право і авторитетності правових систем, як у заданні системних параметрів міжнародного права, так і щодо питань їх представлення у національному законодавстві, загальний екуменізм сучасності і “екуменізм права” у пошуках загального і його основ можуть виходити з формули, що є парафразом відомого вислову Аврелія Августина – “Єдність у багатоманітті”.

Різний погляд на те, що має бути в основі цивілізаційних основ заселеного світу, за якими правилами буде розбудовуватись ойкумена майбутнього, у підсумку допоможе сформувати сукупність підходів, впорядкувати термінологію, визначити актуалізовану площину дослідження, спрогнозувати яким є шляхи “екуменізму права”.

Опубліковано: Логіка і право. Матеріали 7 Регіональної науково-практичної конференції “Логіка і право” та 7 Міжнародного круглого столу “Правове регулювання релігійного життя: історія, сучасність, перспективи”. Харків, 15 травня 2015 р. / За заг. ред. д-ра філос. наук, проф. О.М. Юркевич. – Х.: Видавництво <ФО-П Корецька Л.О.>, 2015. – 229 с.

Ключові слова:

екуменізм
глобальні універсалії
національно-культурний контекст
лібералізм
«екуменізм права»
«території верховенства права»

Барабаш О.В.

Общий экуменизм и «экуменизм права»: пути современной унификации

экуменизм
глобальные универсалии
национально-культурный контекст
либерализм
«экуменизм права»
«территории верховенства права»

Oleh (Oleg) Barabash.

Total Ecumenism and «ecumenism of law»: the modern way of unification

Ecumenism
global Universal
national-cultural context
Liberalism
«ecumenism of law»
territory of the rule of law